

Rauma

Karvari-rannikko

Asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 2015

Arttu Tokoi 2015

Satakunnan museo

Sisällysluettelo

Yleiskartat 2 kpl

Arkistotiedot

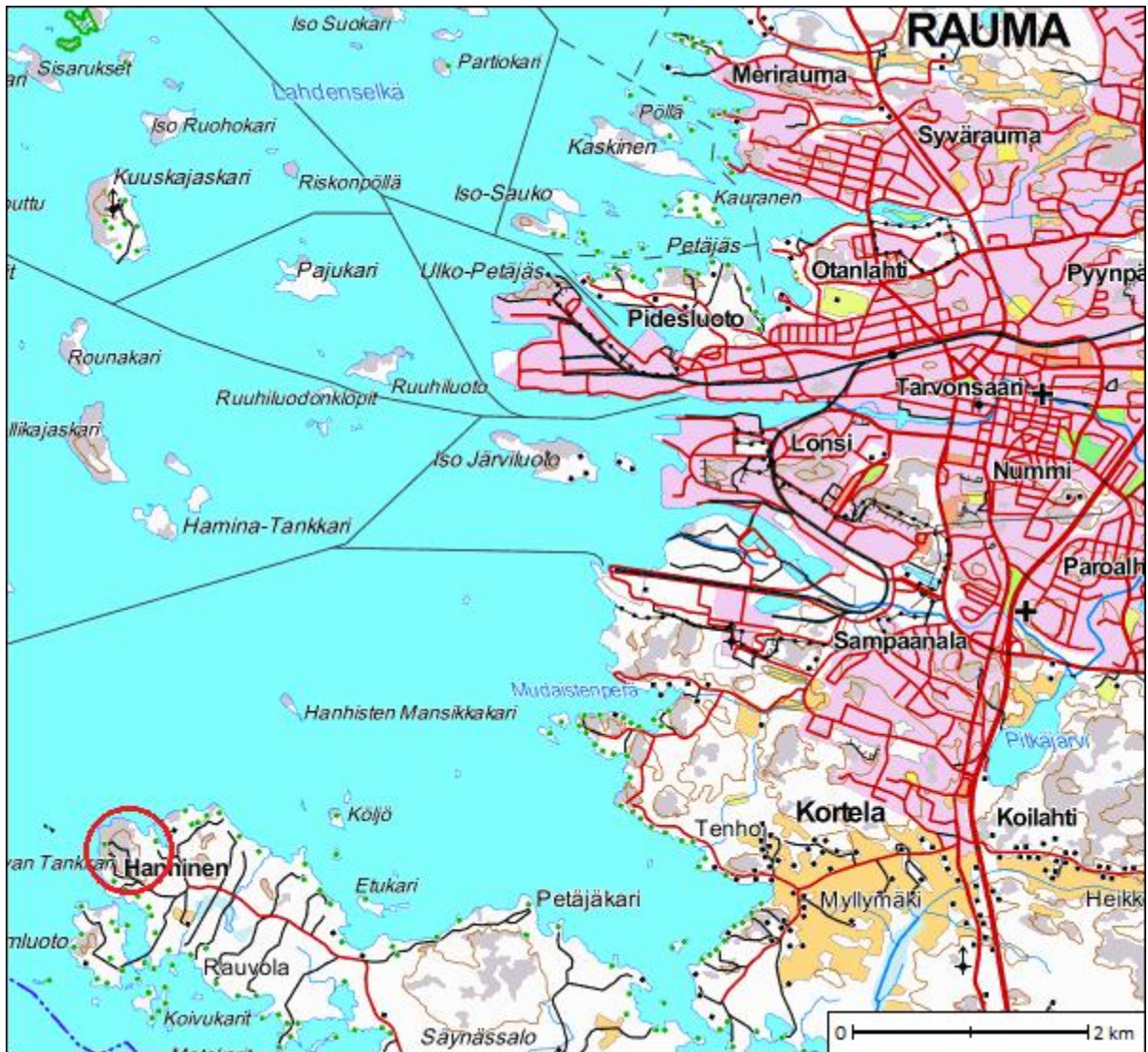
Tiivistelmä

1. Johdanto.....	5
2. Inventoinnin taustaa	5
3. Inventointi.....	7
4. Kohteet	8

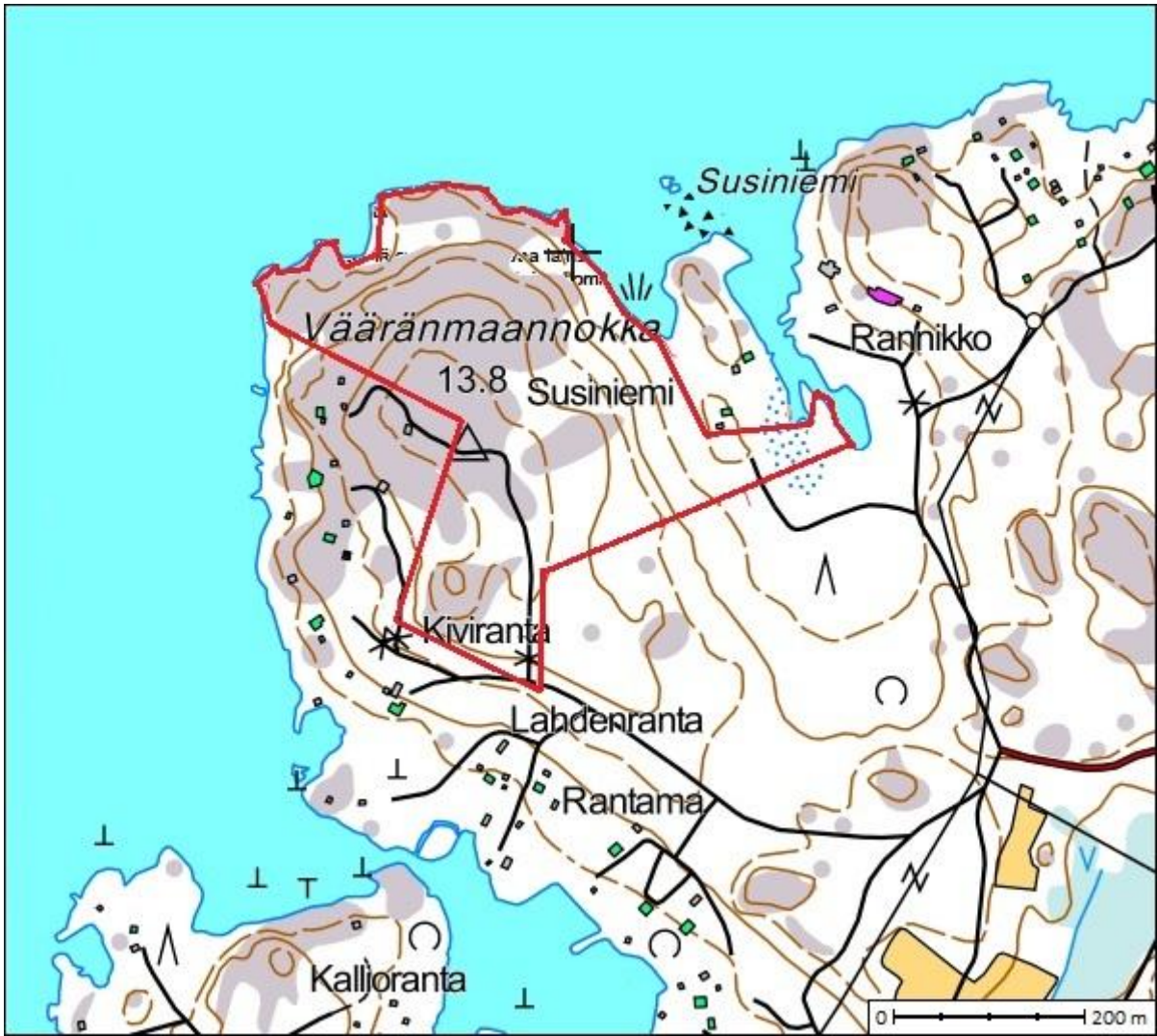
Lähteet

Liitteet

Kannen kuva: Hanhisten niemen patterin koillisin tykkiasema etelästä päin kuvattuna.

Yleiskartta. Inventoitava alue lounaisnurkassa.

Kartta inventoitavasta alueesta.

Arkistotiedot

Kaupunki: Rauma

Tutkimuksen laatu: perusinventointi

Inventoinnin syy: asemakaavamuutos

Peruskartta: 113207

Tutkimuslaitos: Satakunnan Museo

Inventoija: Arttu Tokoi

Kenttätyöaika: 12.6.2015

Digitaalikuvat: 1-14

Sivumäärä: 17

Alkuperäisen raportin säilytyspaikka: Satakunnan Museon arkisto

Tiivistelmä

Raumalla Hanhisten niemen kärjessä tehtiin 12.6.2015 muinaisjäännösinventointi Satakunnan museon toimesta. Inventoinnin syynä oli asemakaavan laadinta, ja siinä pyrittiin kartoittamaan kaava-alueen muinaisjäännökset. Työn teki Arttu Tokoi ja valvojana toimi Satakunnan museon amanuenssi Leena Koivisto.

Inventoitava alue on kallioista mäntyvaltaista mäkimaastoa. Alueella on nykyisin jonkin verran tiestöä, mutta ei esimerkiksi rakentamista tai muuta merkittävämpää maankäyttöä. Inventoinnin yhteydessä tarkistettiin aiemmista inventoinneista tunnettuja II maailmansodan aikaisia varustuksia sekä etsittiin uusia muinaisjäännöskohteita, mitä ei kuitenkaan löydetty.

1. Johdanto

Raumalla tehtiin 12.6.2015 Satakunnan museon toimesta muinaisjäännösinventointi, jonka tarkoituksena oli selvittää Karvari-rannikon ranta-asemakaava alueen muinaisjäännöskantaa. Alueelta ei aiemmin tunnettu kiinteitä muinaisjäännöksiä, mikä tarkistettiin Museoviraston muinaisjäännösrekisteristä. Lisäksi tarkastettiin aiempien tutkimusten (Sjölund 1985) perusteella tunnettuja toisen maailmansodanaikaisia varustuksia. Inventoinnin teki Arttu Tokoi ja valvojana toimi Satakunnan museon amanuessi Leena Koivisto. Alueen historiallista maankäyttöä selvitettiin paikallishistoriikkien ja vanhan kartta-aineiston pohjalta. Dokumentointi tehtiin valokuvaamalla ja kohteiden sijainnit määritettiin GPS-paikantimella (Garmin GPSmap 62st).

2. Inventoinnin taustaa

Asemakaava-alue sijaitsee Vääränmaannokalla Hanhisten niemen kärjessä Rauman lounaispuolella. Alueen korkein kohta on noin neljätoista metriä merenpinnasta, joten alueen hyödyntäminen olisi voinut alkaa jo esihistoriallisella ajalla. Paikka on kuitenkin tällöin ollut kallioinen luoto meren ääressä, eikä sikäli ainakaan asutuskäyttöön soveltuva. Vielä 1800-luvun puolivälissä paikka on sijainnut saarena, jonka nimenä on tällöin ollut Hanhisluoto (kuva 1). Saaren asutus näyttää tähän aikaan keskittyneen sen keski- ja eteläosiin, eikä inventoitavalle alueelle ole merkitty minkäänlaista maankäyttöä. Seuraavan vuosisadan alkuun mennessä saari on jo kuroutunut mantereeseen kiinni (kuva 2). Inventoitava alue on tällöinkin ollut rakentamista vailla, vaikka sitä on jo alueen ympäristössä.

Kuva 1. Vääränmaannokka vuoden 1855 kartassa. Kalmbergin kartta R IV List 11, 1:100 000, 1855.

Kuva 2. Ote senaatinkartasta vuodelta 1903. Asutus rajautuu inventoitavan alueen länsi- ja lounaispuolisille alueille. Venäläinen topografikartta 1:21 000, XV 12, 1903.

Alueen intensiivisempi käyttö alkoi 1900-luvun alkupuolella. Mikko Uolan (1994:261-263) mukaan Satakunnan suojeluskunta osti tällöin harjoitusalueen Hanhisten niemenä tunnetulta alueelta. Paikka miehitettiin hieman ennen talvisotaa, ja tänne sijoitettiin ilmatorjuntakonekiväärejä sekä neljä 87 mm tykkiä, joille rakennettiin suojaruostuksia kivistä ja betonista. Lisäksi alueelle tehtiin ammuskellari ja kaivettiin yhdysautoja. Tykkipatterin Uola kertoo olleen torjuntavalmiudessa jo marraskuun alussa 1939, ja se oli toimintavalmiudessa koko talvisodan ajan, vaikkei vihollisaluksia tänä aikana tullutkaan ampumaetäisyyden päähän. Sama koski ilmatorjuntakonekiväärejä. Jatkosotaan mennessä läheinen Kuuskajaskarin linnake saatiin toimintavalmiuteen (Uola 1994: 263,298). Mainintoja Hanhisten patterista ei tältä ajalta löytynyt, joten on epäselvää oliko varustus enää tällöin aktiivisessa käytössä. Paikka mainitaan kuitenkin vuonna 1950, jolloin se on pakkolunastettu rannikkopuolustuksen käyttöön yhdessä muun muassa Kuuskajaskarin, Nurmesluodon ja Rihtniemen kanssa (Enqvist 2007:261).

Hanhisten niemen varustuksia on aiemmin kartoittanut ainakin Jari Sjölund (1985:liite2) varsinaisesti ensimmäisen maailmansodan varustuksia koskevassa inventoinnissaan. Muita aluetta sivuavia muinaisjäännösinventointeja ovat olleet Kerttu Itkosen Rauman perusinventointi vuodelta

1961, Aku Riikilän kokoama Rauman maalaiskunnan kiinteiden muinaisjäännösten kartoitus vuodelta 1989 ja Tiina Vaskon tekemä arkistoinventointi vuodelta 2012.

3. Inventointi

Inventoitavan alue on luoteisosiltaan mäntyä kasvavaa kalliomaastoa. Itä- ja eteläosista löytyy kangasmetsää. Maasto nousee tasaisesti niemen keskustaa kohden ja useista kohdin näkyvyys merelle on hyvä, joskin puusto peittää osaltaan maisemaa. Rakentamista ei alueella ole, mutta tiestöä löytyy jonkin verran.

Toisen maailmansodan aikaiset varustukset sijaitsevat kalliomaan korkeimmalla kohdalla ja sen luoteispuolella osin lähellä rantaa. Ne ovat kaava-alueen reunalla, ja vain osaltaan sen puolella. Kaava-alueella sijaitsevat patterin koillisin tykkiasema ja kivistä ladottu rintavarustus rannassa sen luoteispuolella sekä käyttötarkoitukseltaan tuntematon metallitanko tien varressa kallion laella. Myös kaava-alueen ulkopuolelle jäivät varustukset tarkastettiin samalla käynnillä. Tarkastetut kohteet vastasivat Sjölundin vuoden 1985 inventoinnissa mainittuja, eikä uusia varustuksia löydetty näiden ympäristöstä.

Kasvillisuudesta puhtaita kalliopintoja tarkastettiin kalliopiiirrosten varalta, mutta näitäkään ei löydetty. Alueen itäosista tavattiin kahdesta kohtaa kivilatomusta, joka tulkittiin kiviaidaksi. Koillispuolelta aluetta soratien päästä läheltä rantaa löytyi suurehkon rakennuksen betonisokkeli, jonka käyttötarkoituksesta tai ajasta ei ole tarkempaa tietoa. Lisäksi alueen luoteisrannan läheltä huomioitiin kalliosyvennys jonka suulla oli epäselvää kiveystä. Paikkaa olisi voitu käyttää leiripaikkana (ks. Niukkanen 2009:43), joskaan kohteen sijainti ei tätä tue. Kyseessä voi olla myös jokin muu rakenne tai luonnonmuodostuma.

Alueelta ei tavattu uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Talvisodan aikaiset varustukset tulisi kuitenkin säilyttää ja ottaa huomioon tulevaisuuden maankäytössä. Toisen maailmansodan varustuksia voidaan myös tapauskohtaisesti määritellä kiinteiksi muinaisjäännöksiksi ja siten muinaismuistolain suojaamiksi (Niukkanen 2009:91-92). Hanhisten patterin kohdalla tämä voisi olla aiheellista, sillä kohde on hyvin säilynyt kokonaisuus.

Porissa 18.6.2015

4. Kohteet

1. Vääränmaannokka 1

Kunta:	Rauma
Kohteen nimi:	Vääränmaannokka 1
Laji:	Arkeologinen kulttuuriperintökohde
Tunnus: -	
Tyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyypin tarkenne:	taistelukaivannot
Ajoitus:	historiallinen
Ajoitustarkenne:	1900 luku, talvisota
Lukumäärä:	3
Peruskarttanumero:	113207
Tutkimuslaitos:	Satakunnan museo
Tarkastaja:	Arttu Tokoi
Tarkastuspäivä:	12.6.2015
Aikaisemmat tutkimukset:	Jari Sjölund: Ensimmäisen maailmansodan varustukset Raumalla. Inventointiraportti ja kunnostussuunnitelma. Rauman museo 1985.
Koordinaatit,	
ETRS-TM35FIN:	Tykkipatterin keskiosasta: N: 6785798 E:196813 Rannan varustukset: N:6785910, E:196725 Rautatanko: N:6785793, E:196887
Korkeus merenpinnasta:	5-14 m

Sijainti ja ympäristö: Rauman kirkosta 8 km länsilounaaseen. Tykkipatteri on kallioisen mäntyä kasvavan mäen laella Susiniementien päässä. Rannan varustus sijaitsee noin 100 m tykkiasemista luoteeseen.

Kohteen kuvaus: Patterin neljä tykkiasemaa ovat rinteen yläosassa koillis-lounaissuuntaisessa linjassa. Kaksi koillisinta asemaa ovat betonivahvisteita, ja näiden välistä kulkee soratie.

Lounaisimmat asemat on ladottu kokonaan kivistä. Asemat ovat sisämitoiltaan noin 4-5 m, ja paksun rintasuojan lisäksi vallia on jatkettu kaikissa selkäpuolelle kivilatomuksella. Torjuntasuunta on luode, joskin paikalta on hyvä näkyväisyys laajemminkin ainakin lännestä pohjoiseen. Asemat ovat noin 10 m etäisyydellä toisistaan.

Lounaisimpien tykkiasemien takana kulkee osin kallioon louhittu yhdyshauta. Lounaisimman aseman kohdalla lähtee etelään päin ladottu suojakiveys. Tämän eteläpuolella on ehjä osin kallion sisään louhittu betonihuone, jonka edustalla ladottu kiveys jatkuu. Rakennuksen ulkomitat ovat noin 6 m x 3 m ja se sijaitsee aivan kesäasunnon vieressä. Huone näyttää omaavan myöhemmin lisätyn oven ja on ehkä ollut sekundäärissä käytössä. Tällä hetkellä se on kuitenkin tyhjä. Sjölund (1985:liite2) pitää rakennusta suojahuoneena, mutta Uolan (1994: 261) mukaan kyseessä on ammusvarasto.

Kallion korkeimmalla kohdalla on kallioon upotettu noin 1,5 m pitkä kierteinen rautatanko, johon liittyy myös metrin levyinen irrallinen rautakiekko. Tangon ympärillä n. 2 m päässä on tasaisin välein kallioon upotettuja rautalenkkejä. Näitä on säilynyt viisi kappaletta, ja osa on luultavasti tuhoutunut tietä tehtäessä. Lenkkien alkuperäinen määrä lienee kahdeksan. Sjölundin (1985:liite2) mukaan kyseessä voisi olla etäisyysmittarin jalusta. Uola (1994: 261) esittää kuitenkin mahdollisena että rakennelma liittyisi omaperäiseen yritykseen käyttää patterin tykkeitä ilmatorjunnassa.

Rannan läheisyyteen patterin luoteispuolelle on rakennettu noin 15 m pituinen kaareva rintasuoja. Se on ladottu kivistä kallioseinän ja suurehkon kiven välille. Taakse näyttää ainakin itäpäässä kaivetun taisteluhautaa. Torjuntasuunta on täälläkin luode.

Kohteet ovat hyvin säilyneitä. Ne on tarkastettu Sjölundin vuoden 1985 inventointiraportin pohjalta, eikä niiden kunnossa ole nähtävästi tapahtunut suurempia muutoksia.

Kuva 3. Rautatolppa tien varressa. Kuvattuna idästä.

Kuva 4. Rannan varustusta. Koillisesta.

Vääränmaannokan kohteet kartalla: 1. rintavarustus rannassa; 2. tykkipatteri; 3. rautatanko.

2. Vääränmaannokka 2

Kunta:	Rauma
Kohteen nimi:	Vääränmaannokka 2
Laji:	muu kohde
Tunnus:	-
Tyyppi:	Kivirakenteet
Ajoitus:	historiallinen
Lukumäärä:	1
Peruskarttanumero:	113207
Tutkimuslaitos:	Satakunnan museo
Tarkastaja:	Arttu Tokoi

Tarkastuspäivä: 12.6.2015

Koordinaatit,

ETRS-TM35FIN: N: 6785943 E: 196781

Korkeus merenpinnasta: 5 m

Sijainti ja ympäristö: Rauman kirkosta 8 km länsilounaaseen. Kohde on lähellä rantaa Vääränmaannokan luoteisosassa.

Kohteen kuvaus: Kyseessä on kallion syvennys, jonka suulle näyttää kasatun pyöreitä kiviä. Paikka voisi olla jonkinlainen tilapäissuoja, joskaan sen sijainti ei tätä tue. Kohde ei ole koskaan sijainnut ulkosaaristossa, vaan paikka on lähellä asutusalueita. Kyseessä voi olla myös luonnonmuodostuma.

Kuva 5. Kalliosyvennys ja kiveystä sen suulla. Pohjoisesta.

Vääränmaannokka 2 merkittynä karttaan.

3. Susiniemi

Kunta:	Rauma
Kohteen nimi:	Susiniemi
Laji:	Arkeologinen kulttuuriperintökohde
Tunnus: -	
Tyyppi:	Kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	Kiviaidat
Ajoitus:	historiallinen
Lukumäärä:	2
Peruskarttanumero:	113207
Tutkimuslaitos:	Satakunnan museo
Tarkastaja:	Arttu Tokoi
Tarkastuspäivä:	12.6.2015

Koordinaatit,

ETRS-TM35FIN: N:6785798 E:197098

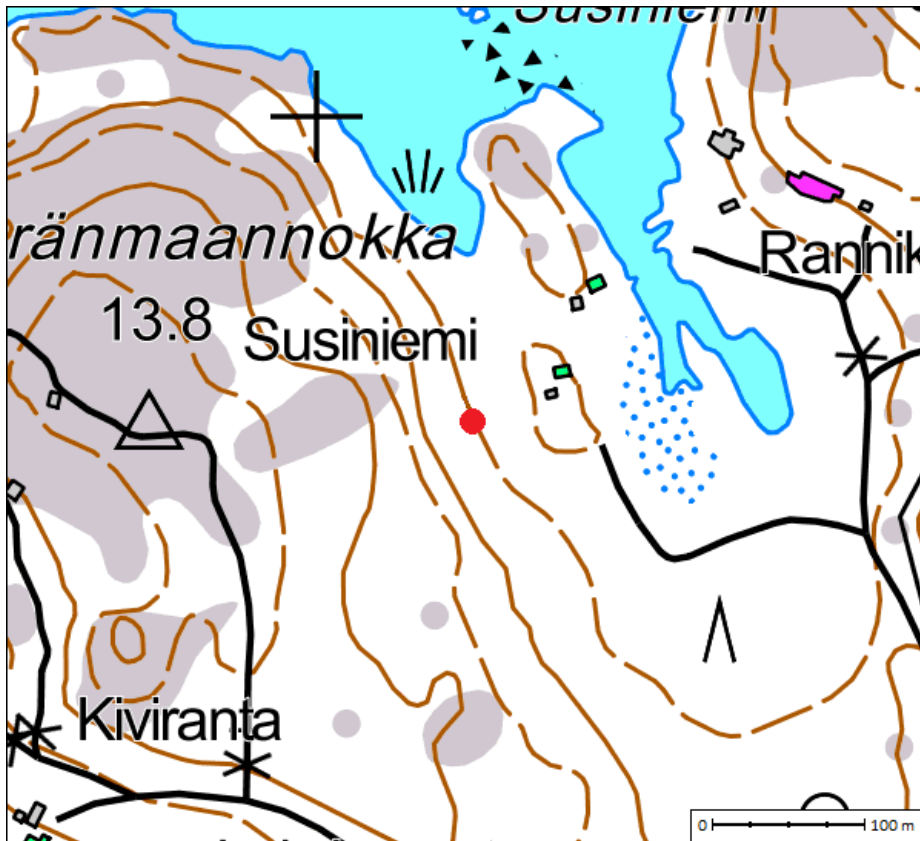
Korkeus merenpinnasta: 2,5 m

Sijainti ja ympäristö: Rauman kirkosta 8 km länsilounaaseen. Kohteet sijaitsevat Susiniemen tilan länsipuolella tien varressa, sekä metsässä sen eteläpuolella.

Kohteen kuvaus: Rakennelmat ovat noin 2 m leveää ja metrin korkeaa kivilatomusta, jota on kahdessa osassa useita kymmeniä metrejä. Kyseessä lienee Susiniemen tilan vanhoihin peltoihin liittyvä kiviaita.

Kuva 6. Kiviaita kuvattuna pohjoisesta.

Kiviaidan sijainti.

Lähteet

Kartat

Kalmbergin kartta R IV List 11, 1:100 000, 1855. Kansalliskirjasto.
(<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/79289/fc20050776.jpg?sequence=21>)

Venäläinen topografikartta 1:21 000, XV 12, 1903. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen arkisto. (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1199555>)

Inventointiraportit

Itkonen, Kerttu 1961. Rauman inventointi. Inventointikertomus. Museovirasto.

Riikilä, Aku 1989. Kiinteiden muinaisjäännösten kartoitus. Rauman maalaiskunta, kaavoitus- ja mittaustoimisto.

Sjölund, Jari 1985. Ensimmäisen maailmansodan varustukset Raumalla. Inventointikertomus ja kunnostussuunnitelma. Kenttätutyöraportteja nro 2. Rauman museo.

Vasko, Tiina 2012. Rauman kaupunki Strateginen yleiskaava visio 2025 - alueen arkeologisen inventointitarpeen selvitys. Satakunnan museo.

Kirjallisuus:

Enqvist, Ove 2007. Kellä saaret ja selät on hallussaan... Rannikkopuolustuksen aluekysymykset autonomisessa ja itsenäisessä Suomessa. Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitos julkaisusarja 1, N:o 9.

Niukkanen, Marianna 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset, tunnistaminen ja suojele. Museoviraston rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3. Museovirasto.

Uola, Mikko 1994. Raumalaiset Suomea suojaamassa: Rauman suojeluskunta ja Lotat 1917-1944; Rauman mlk:n suojeluskunta ja Lotat 1917-1944; Raumanlinna oy 1932-1993; Vakka-suomen nuorisosäätiö 1944-1994. Vakka-suomen nuorisosäätiö.

Internetlähteet

Muinaisjäännösrekisteri. Museovirasto.
(http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx)

Liitteet

Liite 1. Kuvaluettelo:

Kuva 1. Rautatolppa tien reunassa. Idästä

Kuva 2. Ammusvarasto/suojahuone. Lännestä

Kuva 3. Ammusvaraston/suojahuoneen sisätilaa. Etelälounaasta

Kuva 4. Rintavarustusta ammusvaraston ja tykkiasemien välillä. Pohjoispuolelta kuvattuna.

Kuva 5. Tykkiasema, yhdyshautaa ja rintavarustusta. Lounaasta

Kuva 6. Lounaisin tykkiasema.

Kuva 7. Toiseksi lounaisin tykkiasema. Lounaasta.

Kuva 8. Toiseksi koillisin tykkiasema. Kaakosta

Kuva 9. Koillisimmat asemat. Lounaasta

Kuva 10. Koillisin asema. Etelästä

Kuva 11. Rannan rintavarustus. Koillisesta

Kuva 12. Rannan rintavarustus. Etelästä

Kuva 13. Kiviaita pohjoisen suunnasta kuvattuna.

Kuva 14. Kivirakenne rannan läheisyydessä. Pohjoisesta.